

Wegwijs in
**PERSONEN-
BELASTING**

Thomas De Jonckheere
Michel Maus

met medewerking van
Frederik Raeyen en Els Van Baelen

| **OWL PRESS** |
LEGAL

INHOUD

Algemeen	9
----------	---

DEEL I.	
De kenmerken en de bevoegdheid met betrekking tot de personenbelasting	13

Hoofdstuk 1. Algemene kenmerken van de personenbelasting	14
--	----

Afdeling 1. De personenbelasting heeft een subjectief karakter	14
--	----

Afdeling 2. De personenbelasting heeft een progressief karakter	15
---	----

Afdeling 3. De personenbelasting is een globale belasting	15
---	----

Afdeling 4. De personenbelasting wordt gedomineerd door het eenjarigheidsbeginsel	16
--	----

Afdeling 5. De personenbelasting wordt gedomineerd door het vestigingscriterium	16
--	----

Afdeling 6. De personenbelasting wordt gedomineerd door het universaliteitsbeginsel	17
--	----

Hoofdstuk 2. De bevoegdheid met betrekking tot de personenbelasting	19
---	----

Afdeling 1. De personenbelasting is een belasting met een gedeelde bevoegdheid	19
---	----

Afdeling 2. De fiscale bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten ten aanzien van de personenbelasting	21
---	----

Afdeling 3. De fiscale bevoegdheid van de lokale besturen ten aanzien van de personenbelasting	26
---	----

DEEL II.

De belastingplicht in het kader van de personenbelasting29

Hoofdstuk 1. Algemeen30

Hoofdstuk 2. Het begrip ‘rijksinwoner’32

Afdeling 1. De ‘woonplaats’ als hoofdcriterium voor het bepalen van het rijksinwonerschap32

Afdeling 2. De ‘zetel van fortuin’ als ondergeschikt criterium voor het bepalen van het rijksinwonerschap35

Afdeling 3. Het vermoeden van rijksinwonerschap37

Hoofdstuk 3. Uitbreidingen en correlatieve beperkingen van de subjectieve werkingssfeer van de personenbelasting39

Afdeling 1. Belgische overheidsvertegenwoordigers in het buitenland (uitbreiding)39

Afdeling 2. Buitenlandse overheidsvertegenwoordigers in België (beperking)40

Afdeling 3. Personen ingeschreven in het wachtregister41

Afdeling 4. Ambtenaren en vertegenwoordigers bij bepaalde internationale organisaties42

Afdeling 5. Bijzondere gevallen (afwijkende regelingen zonder expliciete wettelijke basis)44

Hoofdstuk 4. De ‘oprichter van een juridische constructie’ als belastingplichtige in de personenbelasting48

DEEL III.

De bepaling van de materiële belastingschuld in de personenbelasting51

Hoofdstuk 1. Algemeen52

Hoofdstuk 2. Schematisch overzicht van de personenbelasting53

Hoofdstuk 3. Indexering van de fiscale barema’s56

Hoofdstuk 4. Beperking van de fiscale voordelen in verhouding tot de duur van het belastbaar tijdperk59

Hoofdstuk 5. Inkomen van onroerende goederen (art. 7-16 WIB 92)62

Afdeling 1. De genierter van deze inkomsten62

Afdeling 2. Goederen die onroerend inkomen opleveren63

Afdeling 3. Vaststelling van het netto-inkomen m.b.t. in België gelegen goederen65

Afdeling 4. Vaststelling van het netto-inkomen m.b.t. in het buitenland gelegen onroerende goederen79

Afdeling 5. Vrijstellingen, verminderingen en aftrekposten van het onroerend inkomen81

Afdeling 6. De aangifte praktisch89

Hoofdstuk 6. Inkomen van roerende goederen en kapitalen (art. 17-22 WIB 92)93

Afdeling 1. Algemeen concept93

Afdeling 2. De verschillende types roerend inkomen94

Afdeling 3. Vrijstellingen (cf. art. 21 WIB 92)111

Afdeling 4. Vaststelling van het nettobedrag van de roerende inkomsten113

Afdeling 5. (Gedeeltelijke) bevrijdende roerende voorheffing116

Afdeling 6. De Kaaïmantaks117

Afdeling 7. Internationale uitwisseling van bankgegevens121

Afdeling 8. De aangifte praktisch124

Hoofdstuk 7. Beroepsinkomsten (art. 23-89 WIB 92)130

Afdeling 1. Definitie130

Afdeling 2. De verschillende types beroepsinkomen131

Afdeling 3. Bepaling van de brutoberoepsinkomsten137

Afdeling 4. De vrijgestelde inkomsten155

Afdeling 5. Beroepskosten171

Afdeling 6. Vrijgestelde bedragen	191
Afdeling 7. Vaststelling van het nettobedrag van de beroepsinkomsten	195
Afdeling 8. De aangifte praktisch	198
Hoofdstuk 8. Diverse inkomsten (art. 90-103 WIB 92)	213
Afdeling 1. Belastbare inkomsten	213
Afdeling 2. De aangifte praktisch	230
Hoofdstuk 9. Van het geheel van de inkomsten aftrekbare bestedingen	238
Afdeling 1. De aangifte praktisch	239
Hoofdstuk 10. De taxatie van de gezinnen	241
Afdeling 1. Principe	241
Afdeling 2. Samenvoeging van inkomsten	242
Afdeling 3. Correcties op de ‘ <i>samenvoeging</i> ’ in het voordeel van echtgenoten	248
Hoofdstuk 11. Berekening van de belasting	251
Afdeling 1. De federale personenbelasting (de belasting staat)	251
Afdeling 2. De aanvullende gewestbelasting op de personenbelasting	269
Afdeling 3. De aanvullende gemeentebelasting op de personenbelasting	271
Afdeling 4. De aangifte praktisch	271
Hoofdstuk 12. Belastingverminderingen	275
Afdeling 1. De belastingverminderingen waarvoor de federale staat bevoegd is	276
Afdeling 2. De belastingverminderingen waarvoor de gewesten bevoegd zijn	293
Afdeling 3. De aangifte praktisch – bespreking van enkele veelvoorkomende belastingverminderingen	308
Hoofdstuk 13. Voorafbetalingen	322

ALGEMEEN

De personenbelasting is een zeer belangrijke belasting in het Belgisch belastingbestel. Momenteel zijn ongeveer 7.150.000 natuurlijke personen onderworpen aan de personenbelasting. In 2023 was de personenbelasting goed voor 49,9 miljard euro aan fiscale inkomsten.

In de wetenschap dat de federale overheid in 2023 in totaal 136 miljard euro aan fiscale inkomsten genereert, is het duidelijk dat de personenbelasting veruit de meest belangrijke belasting is van ons fiscaal stelsel.

Met de zesde staatshervorming werd beslist om de personenbelasting gedeeltelijk te regionaliseren. Het gevolg is dat de bevoegdheid met betrekking tot de personenbelasting nu is gespreid over drie beleidsniveaus. De federale overheid beheert nog steeds de stam van de personenbelasting. Zij bepaalt welke inkomsten belastbaar zijn en zij bepaalt ook de tarieven van de personenbelasting. De gewesten hebben de bevoegdheid om boven op de federale personenbelasting een aanvullende belasting te heffen en om belastingverminderingen en vermeerderingen in te voeren. De gemeenten tot slot kunnen boven op de federale en de regionale personenbelasting ook nog eens een aanvullende belasting heffen.

De verdeling van bevoegdheden over verschillende niveaus en het belasten van alle persoonlijke inkomsten, waarop dan weer tal van uitzonderingen van toepassing zijn, maken dat de personenbelasting niet alleen een zeer omvangrijke belasting is, het is daarenboven een zeer complexe belasting, zo getuige onder meer het aangifteformulier met maar liefst 833 verschillende codes in Vlaanderen.

Scan deze QR-code om het aangifteformulier te raadplegen.

Scan deze QR-code om op de hoogte te zijn van tussentijdse updates.

Scan deze QR-code voor oefeningen.

Scan deze QR-code voor de basisbeginselen van fiscaal recht.

DEEL I.

DE KENMERKEN EN
DE BEVOEGDHEID
MET BETREKKING
TOT DE PERSONEN-
BELASTING

HOOFDSTUK 1.

ALGEMENE KENMERKEN VAN DE PERSONENBELASTING

Het Wetboek Inkomstenbelasting onderscheidt vier soorten belastingen op het inkomen. Een van die belastingen is de personenbelasting.

Deze belasting treft het globale inkomen van de natuurlijke personen die Belgisch verblijfhouder zijn, de zogenaamde rijksinwoners.

De personenbelasting wordt gekarakteriseerd door een aantal bijzondere kenmerken, die hierna worden belicht.

Scan deze QR-code voor toegang tot het WIB 92.

AFDELING 1.

De personenbelasting heeft een subjectief karakter

De personenbelasting is een **subjectieve** belasting, niet alleen omdat zij het inkomen van natuurlijke personen belast, maar ook omdat zij wordt gevestigd met inachtneming van de persoonlijke toestand van de belastingplichtige; die toestand heeft namelijk een weerslag op diens fiscale draagvermogen. Bij het berekenen van de belasting spelen bijvoorbeeld kinderen, sommige persoonlijke bestedingen, de grootte van het inkomen, de aard van de inkomsten e.d. een belangrijke rol.

AFDELING 2.

De personenbelasting heeft een progressief karakter

Het tarief van de personenbelasting is **progressief**, m.a.w. het percentage van de belasting stijgt naarmate het inkomen groter wordt.

De huidige tariefstructuur van de personenbelasting bevat aldus vier inkomstenschijven en de belasting wordt berekend volgens een progressief tarief, gaande van 25% over 40% en 45%, tot 50%. Met de progressieve tariefstructuur van de personenbelasting heeft de wetgever rekening willen houden met de draagkracht van de belastingplichtigen. Wie meer inkomen genereert, zal gemiddeld procentueel meer belastingen moeten betalen. Toch is de progressiviteit van de personenbelasting vrij relatief. Heel wat inkomstentypes, zoals de roerende inkomsten en heel wat diverse inkomsten, worden immers ook belast tegen vaste tarieven.

AFDELING 3.

De personenbelasting is een globale belasting

De personenbelasting is tevens een **globale** inkomstenbelasting. ‘Globale’ belastingen nemen de volledige inkomenssituatie van de belastingplichtige in ogenschouw. Het inkomen, zowel uit prestaties als uit vermogen, wordt als dusdanig belast. Er wordt in beginsel geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende samenstellende elementen van het inkomen. Alleen het totaalinkomen wordt in aanmerking genomen, zodanig dat discriminaties en bevoordeling van belastingplichtigen met eenzelfde totaalinkomen worden vermeden, wat niet mogelijk is bij cedulaire belastingen met een gedifferentieerd belastingstelsel van de verschillende componenten van het inkomen. Bij globale belastingen treft eenzelfde belasting echter het geheel van het inkomen of van het vermogen van de belastingplichtige. Voor de personenbelasting geldt als principe dat al de belastbare inkomsten van de belastingplichtige worden samengeteld en vervolgens belast. Dat is echter geen absoluut beginsel, want er zijn heel wat uitzonderingen op dat principe.

AFDELING 4.

De personenbelasting wordt gedomineerd door het eenjarigheidsbeginsel

De personenbelasting treft in de regel de inkomsten van één bepaald kalenderjaar (cf. art. 360 WIB 92). Het tijdperk waarvan de inkomsten de grondslag voor de belasting vormen, wordt **belastbaar tijdperk** genoemd. Het aanslagjaar is het jaar waaraan de regels voor de vestiging van de aanslag over de inkomsten van het belastbaar tijdperk zijn verbonden. Het wordt doorgaans genoemd naar het jaar dat op het belastbaar tijdperk volgt.

Het annuele karakter van de personenbelasting mag niet worden verward met het grondwettelijk eenjarigheidsbeginsel zoals vastgelegd in art. 171 en 174 van de Grondwet. Het grondwettelijk fiscaal eenjarigheidsbeginsel bestaat uit de verplichting voor de uitvoerende macht om elk jaar opnieuw aan de wetgevende macht de toelating te vragen om de belasting te mogen heffen volgens de bestaande fiscale wetgeving. Elk jaar wordt eind december in het parlement een wet op de Rijksmiddelenbegroting gestemd, waarin wordt bepaald dat de directe en indirecte belastingen tijdens het daaropvolgende jaar mogen geïnd worden volgens de bestaande wetgeving. Daardoor wordt de toelating verstrekt om in het volgende begrotingsjaar inkomsten te innen (cf. art. 174 G.W.) en wordt ook voldaan aan de vereiste om jaarlijks over de belastingen te stemmen opdat die ook voor het volgende jaar van kracht zouden zijn (cf. art. 171 G.W.).

AFDELING 5.

De personenbelasting wordt gedomineerd door het vestigingscriterium

Om de belastingplicht te bepalen wordt in de personenbelasting teruggegrepen naar het vestigingscriterium. Dat houdt in dat een rechtssubject belastingplichtig

tig is in de personenbelasting, omdat zijn persoon zich binnen de territoriale machtssfeer van de staat bevindt. Het uitgangspunt van het vestigingscriterium is de overweging dat iedereen die zich op het territorium van een staat bevindt en er in een gelijke mate aan het economisch leven deelneemt, door deze staat op een gelijke wijze aan de belastingwet moet onderworpen worden. De meeste natuurlijke personen die zich op het territorium van de staat bevinden zijn staatsburger. Wanneer evenwel vreemde staatsburgers aan het economisch leven deelnemen, is er overeenkomstig deze opvatting geen enkele reden om die personen niet aan de personenbelasting te onderwerpen of om voor hen een verschillend fiscaal regime in stand te houden. In overeenstemming met die opvatting houdt het criterium van de ‘*vestiging*’ in dat al diegenen die in het land gevestigd zijn, er aan de subjectieve belastingplicht onderworpen zijn ongeacht hun nationaliteit. Omgekeerd zal een persoon die *niet meer* in het land gevestigd is, niet langer aan de subjectieve belastingplicht onderworpen zijn. Op dit principe zijn evenwel een aantal uitzonderingen, zoals voor diplomaten en voor asielzoekers (cf. art. 4 WIB 92).

AFDELING 6.

De personenbelasting wordt gedomineerd door het universaliteitsbeginsel

De toepassing van het universaliteitsbeginsel houdt in dat zowel in het buitenland als in het binnenland verkregen inkomen door de personenbelasting worden getroffen (cf. art. 5 WIB 92). Dat betekent dat de belastingsubjecten in de personenbelasting op hun wereldwijde inkomen worden belast, ongeacht of dat nu in het buitenland dan wel in het binnenland wordt verkregen. Dat is tot op zekere hoogte evident. De draagkracht van het subject wordt uiteraard niet alleen door zijn binnenlandse inkomsten bepaald maar ook door de buitenlandse. Vanuit het oogpunt van fiscale gerechtigheid is het in aldus geconcipieerde inkomstenbelastingen niet te verantwoorden dat de buitenlandse inkomsten niet in aanmerking zouden worden genomen bij de bepaling van de door het subject te leveren fiscale bijdrage. De belastingheffing op basis van het universa-

liteitsbeginsel leidt uiteraard tot juridische dubbele belasting. Om dit probleem op te lossen kan de belastingplichtige terugvallen op dubbelbelastingverdragen en op eenzijdige fiscale maatregelen die door de wetgever werden ingevoerd in de vorm van belastingverminderingen.

In geval van een dubbelbelastingverdrag moet worden nagegaan welke van de twee verdragsstaten heffingsbevoegd is. Voor wat betreft onroerende inkomsten, voor inkomsten uit niet-zelfstandige beroepen en voor inkomsten van artiesten en sportbeoefenaars voorziet de OESO-modelovereenkomst dat enkel de staat waar het inkomen werd verkregen, heffingsbevoegd is (cf. art. 6, 15 en 17 van de OESO-modelovereenkomst). België verleent in die gevallen een ‘vrijstelling’ maar wel onder progressievoorbehoud, d.w.z. dat de vrijstelling pas wordt verleend na een belastingheffing op het volledige wereldinkomen. In wezen gaat het juridisch-technisch dan ook niet om een vrijstelling, maar wel om een belastingvermindering (cf. art. 155 WIB 92).

Ingeval er geen dubbelbelastingverdrag bestaat, verleent België een eenzijdige belastingvermindering aan de belastingplichtige om de dubbele belasting deels tegen te gaan. In dat geval wordt de belastingvermindering herleid tot de helft van de belastingvermindering die van toepassing is als er wel een dubbelbelastingverdrag bestaat (cf. art. 156 WIB 92).

HOOFDSTUK 2.

DE BEVOEGDHEID MET BETREKKING TOT DE PERSONENBELASTING

AFDELING 1.

De personenbelasting is een belasting met een gedeelde bevoegdheid

De personenbelasting is in essentie een **federale belasting** die volledig tot de bevoegdheidssfeer van de federale overheid behoort. De gemeenschappen en de gewesten hebben ondanks hun autonome grondwettelijke fiscale bevoegdheid (cf. art. 170 G.W.) in beginsel geen enkele autonome fiscale bevoegdheid ten aanzien van de personenbelasting. Dat beginsel werd bevestigd in de wet van 23 januari 1989 betreffende de in art. 110, § 1 en 2 van de Grondwet bedoelde belastingbevoegdheid (BS 24 januari 1989), waar uitdrukkelijk aan de gemeenschappen en gewesten een verbod wordt opgelegd om belastingen te heffen op alle materies die het voorwerp uitmaken van een rijksbelasting of om opcentiemen te heffen of kortingen toe te staan op heffingen ten voordele van de staat, tenzij die mogelijkheid uitdrukkelijk is voorzien in art. 11 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten. Hetzelfde geldt ook voor de provincies en de gemeenten. In art. 464 WIB 92 werd in dit verband voorzien dat de provincies, de agglomeraties en de gemeenten niet gemachtigd zijn om opcentiemen op de grondslag of op het bedrag van de personenbelasting te heffen.

Het feit dat de wetgever aan de gemeenten, de provincies, de gemeenschappen en de gewesten heeft verboden om in te grijpen op het niveau van de personenbelasting betekent echter niet dat die beleidsniveaus totaal geen bevoegdheid ten aanzien van deze belasting zouden hebben. Het verbod slaat immers enkel op de *‘autonome fiscale bevoegdheid’* en niet op de *‘toegewezen fiscale bevoegdheid’*.

Naast de eigen autonome fiscale bevoegdheid beschikken de gemeenten, de provincies, de gemeenschappen en de gewesten immers nog over andere vormen van fiscale bevoegdheid die hun door de *wetgever* expliciet zijn toegewezen. Dat is ook het geval ten aanzien van de personenbelasting.

Voor wat de gemeenschappen en de gewesten betreft werd deze materie geregeld door de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten (*BS* 17 januari 1989), de zogenaamde Bijzondere Financieringswet. Deze bijzondere wet werd ondertussen herhaaldelijk gewijzigd naar aanleiding van nieuwe staatshervormingen, onder meer door de bijzondere wet van 13 juli 2001 tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten (*BS* 3 augustus 2001) en de bijzondere wet van 6 januari 2014 tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden (*BS* 31 januari 2014).

Voor wat de gemeenten en de provincies betreft kan een toegewezen fiscale bevoegdheid worden teruggevonden in art. 465 WIB 92.

AFDELING 2.

De fiscale bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten ten aanzien van de personenbelasting

§ 1. De bijzondere wet van 13 juli 2001 tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten (*BS* 3 augustus 2001)

De Bijzondere Financieringswet van 16 januari 1989 heeft de bevoegdheid met betrekking tot bepaalde belastingen die vroeger rijksbelastingen waren, aan de gewesten overgedragen. Dat geldt o.m. voor de successierechten, de onroerende voorheffing en het registratierecht op de overdrachten ten bezwarende titel van onroerende goederen (cf. art. 3 Bijzondere wet van 16 januari 1989). In 2001 werd de Bijzondere Financieringswet een eerste maal gewijzigd met de bijzondere wet van 13 juli 2001. Deze wet heeft echter aan de gewesten een zekere bevoegdheid gegeven ten aanzien van de personenbelasting. Deze wet heeft voorzien dat de gewesten opcentiemen mogen heffen of kortingen mogen toestaan op de personenbelasting of algemene belastingverminderingen en -vermeerderingen kunnen invoeren die verbonden zijn aan de bevoegdheden van de gewesten (cf. art. 6, § 2, eerste lid, 3° Bijzondere wet van 16 januari 1989).

Het Vlaamse Gewest heeft tot op heden het meest van deze bevoegdheid gebruikgemaakt. Een eerste maal met het decreet van 22 december 2000 houdende toekenning van een korting op de personenbelasting (*BS* 25 januari 2001 en err. *BS* 8 februari 2001), waarbij een eenmalige korting werd toegekend van 2.500 BEF per persoon die zijn woonplaats had in het Vlaamse Gewest.

Nadien heeft het Vlaamse Gewest nog voorzien in bijzondere belastingverminderingen op de personenbelasting voor belastingplichtigen die fondsen in de vorm van leningen of risicokapitaal ter beschikking stellen van de economie. Zo voorzag het decreet van 19 december 2003 betreffende het activeren van risicokapitaal in Vlaanderen (*BS* 17 februari 2004) in een belastingkrediet van maximaal 2.500 euro voor belastingplichtigen in de personenbelasting die hebben

geïnvesteed in een ‘*ARKimedes-fonds*’. De belastingvermindering was gelijk aan 8,75% van de investering en werd verleend gedurende vier opeenvolgende aanslagjaren. Het decreet van 19 mei 2006 betreffende de win-winstlening (BS 30 juni 2006) verleent verder een belastingvermindering aan de belastingplichtigen in de personenbelasting die een privélening aan een ondernemer hebben verstrekt (een ‘*win-winstlening*’). Deze belastingvermindering bedraagt 2,5% van de lening maar wordt slechts toegepast op een berekeningsgrondslag van maximaal 75.000 euro. Bij het Decreet van 27 november 2020 (BS 23 december 2020) werd deze regeling uitgebreid met het ‘vriendenaandeel’.

Het decreet van 27 maart 2009 betreffende het grond- en pandenbeleid (BS 15 mei 2009) tot slot voorziet in een belastingvermindering voor de kredietgevers van zogenaamde ‘*renovatieovereenkomsten*’ die uiterlijk op 31 december 2018 werden afgesloten. Een renovatieovereenkomst is een kredietovereenkomst tot financiering van de renovatie van een onroerend goed die op het ogenblik van het sluiten van de renovatieovereenkomst ten hoogste vier opeenvolgende jaren is geregistreerd als leegstaand, verwaarloosd, ongeschikt en/of onbewoonbaar. Het onroerend goed moet na de renovatie worden bestemd tot hoofdverblijfplaats van ten minste een van de kredietnemers, voor een periode van ten minste acht opeenvolgende jaren. De berekeningsgrondslag voor de belastingvermindering bedraagt ten hoogste 25.000 euro. De belastingvermindering bedraagt 2,5% van de berekeningsgrondslag en wordt toegestaan voor het aantal opeenvolgende volle jaren waarin het onroerend goed door een van de kredietnemers wordt gebruikt als hoofdverblijfplaats.

Het decreet van 3 april 2009 houdende oprichting van de Investeringskas voor Wallonië en tot invoering van een vermindering van de personenbelasting bij inschrijving op aandelen of obligaties van de kas (BS 5 april 2009) heeft ook het Waalse Gewest voorzien in een belastingvermindering op de personenbelasting. De belastingvermindering slaat op het verwerven van aandelen of obligaties van de Investeringskas voor Wallonië. Deze kas heeft als voornaamste doel investeringen in niet-beursgenoteerde kleine en middelgrote ondernemingen te bevorderen. Bij de inschrijving op de uitgifte van aandelen wordt voorzien in een belastingvermindering ten belope van 8,75% van de bedragen die daadwerkelijk tijdens het belastingtijdperk zijn gestort (maximaal 2.500 euro) voor

de inschrijving op aandelen. De belastingvermindering wordt toegekend voor vier opeenvolgende aanslagjaren. Bij de inschrijving op de uitgifte van obligaties bedraagt de belastingvermindering 3,10% van de bedragen die daadwerkelijk tijdens het belastingtijdperk zijn gestort (maximaal 2.500 euro) voor de inschrijving op obligaties. De belastingvermindering wordt eveneens toegekend voor vier opeenvolgende aanslagjaren.

§ 2. De bijzondere wet van 6 januari 2014 tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden (BS 31 januari 2014)

In het kader van de zesde staatshervorming werd de Bijzondere Financieringswet een tweede maal aangepast door de bijzondere wet van 6 januari 2014 tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, tot uitbreiding van de fiscale autonomie van de gewesten en tot financiering van de nieuwe bevoegdheden (BS 31 januari 2014). Deze hervorming vormt de fiscale uitvoering van het zogeheten Vlinderakkoord van de regering-Di Rupo rond de zesde staatshervorming.

De eerste belangrijke doelstelling van deze hervorming betreft de toekenning van meer fiscale autonomie aan de gewesten.

In het bijzonder werd daarbij aan de gewesten de bevoegdheid gegeven om een ‘**aanvullende gewestbelasting op de personenbelasting**’ (opcentiemen) te heffen en om:

‘kortingen toe te staan en belastingverminderingen en belastingvermeerderingen toe te passen op deze gewestelijke opcentiemen zonder dat daaruit een vermindering of een vermeerdering van de belastbare grondslag ontstaat’ (cf. art. 5/1 Bijzondere wet van 16 januari 1989).

Deze aanvullende gewestbelasting is een compensatie voor de afschaffing van de federale basisdotaties van een deel van de personenbelasting aan de gewesten. Om te bepalen welk gewest belasting mag heffen, wordt er gekeken naar de plaats

waar de belastingplichtige zijn fiscale woonplaats heeft gevestigd op 1 januari van het aanslagjaar.

De manier waarop deze aanvullende gewestbelasting werd geconcipieerd is echter vrij complex. Concreet wordt thans in de Bijzondere Financieringswet voorzien dat de federale personenbelasting, berekend volgens de progressieve tarieven (met uitsluiting van de belasting tegen vaste tarieven van de roerende inkomsten en de meerwaarden op effecten en waarden), wordt verminderd met een **‘autonomie-factor’** die in de aanvangsfase werd vastgesteld op 25,990% voor de aanslagjaren 2015, 2016 en 2017. Sinds aanslagjaar 2018 wordt de autonomiefactor vastgesteld op basis van de formule voorzien in art. 5/2 van de Bijzondere Financieringswet. Bij KB van 19 december 2017 tot vaststelling van de definitieve autonomiefactor bedoeld in art. 5/2, § 1, derde en vierde lid van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten (BS 22 december 2017) werd de autonomiefactor vastgesteld op 24,957%.

Op de **‘gereduceerde belasting staat’** kunnen de gewesten dan eigen opcentiemen heffen en vervolgens ook eigen kortingen toestaan en belastingverminderingen en belastingvermeerderingen toepassen. In principe is het uitgangspunt dat de gewesten ‘hun’ deel mogen belasten aan de tarieven die ze willen. Puur in theorie zouden ze wellicht zelfs kunnen beslissen om volledig af te zien van het belasten van ‘hun’ deel.

Voorbeeld – Stel dat de federale regering besluit tot een verlaging van de inkomsten uit de federale personenbelasting om zo het nettoloon van werkenden te laten stijgen. Bij ongewijzigde gewestelijke en gemeentelijke opcentiemen, zouden ook de regionale en lokale besturen aanzienlijk minder ontvangsten hebben door deze federale maatregel. Zij kunnen de negatieve impact van deze federale maatregelen echter counteren door hun opcentiemen te verhogen.

De bijzondere wet van 6 januari 2014 heeft in art. 75 de formule bepaald ter berekening van het percentage van de aanvullende gewestbelasting op de personenbelasting *‘tot wanneer de gewesten hun eigen regels hebben aangenomen inzake*

de gewestelijke opcentiemen’. Op basis van deze formule bedraagt het percentage van de aanvullende gewestbelasting 35,117%.

Het Vlaamse Gewest heeft tot op heden geen eigen regeling ingevoerd, zodat voorlopig de Vlaamse aanvullende gewestbelasting verder blijft berekend worden volgens de formule voorzien in art. 75 van de bijzondere wet van 6 januari 2014. Voor aanslagjaar 2024 bedraagt het percentage van de aanvullende gewestbelasting in het Vlaamse Gewest 33,257%.

Het Waalse Gewest heeft in het programmadecreet van 12 december 2014 (BS 29 december 2014) het tarief van de aanvullende gewestbelasting *nominatum* vastgesteld op 35,117% tot en met aanslagjaar 2017. Het Waals decreet van 13 december 2017 houdende diverse fiscale wijzigingen (BS 22 december 2017) heeft het percentage van de aanvullende gewestbelasting vastgesteld op 33,257% vanaf aanslagjaar 2018.

Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft bij ordonnantie van 12 december 2016 (BS 29 december 2016) een eigen formule uitgewerkt voor het bepalen van het percentage van de aanvullende gewestbelasting en dat met ingang van aanslagjaar 2018. Op basis van deze formule zou elke Brusselse belastingplichtige een korting moeten krijgen op de aanvullende personenbelasting in vergelijking met het percentage berekend op basis van de formule van art. 75 van de bijzondere wet van 6 januari 1994. Op basis van deze formule bedraagt het percentage van de Brusselse aanvullende gewestbelasting voor aanslagjaar 2017 34,442%. Vanaf aanslagjaar 2018 bedraagt het percentage van de Brusselse aanvullende gewestbelasting 32,591%.

Een tweede grote nieuwigheid van de zesde staatshervorming is dat de gewesten nieuwe bevoegdheden kregen toegewezen (huisvesting, tewerkstelling en grootstedenbeleid) en exclusief bevoegd werden voor belastingverminderingen die te maken hebben met deze nieuwe eigen gewestbevoegdheden. Dat is dan in de eerste plaats van belang voor het fiscaal woningbeleid. Merk op dat de Vlaamse geïntegreerde woonbonus met ingang van 1 januari 2022 werd afgeschaft en de federale woonbonus sinds 1 januari 2024. Dat heeft verregaande gevolgen voor de personenbelasting aangezien de woonfiscaliteit met betrekking tot de eigen

woning vanaf 2014 exclusief door de gewesten geregeld wordt. Belastingvoordelen m.b.t. een *tweede* woning en opbrengsteigendommen werden echter verder federaal geregeld omdat dat volgens de regering te maken zou hebben met de federale bevoegdheid m.b.t. pensioenen. Andere reeds bestaande belastingverminderingen die te maken hebben met onroerend goed, werden dan weer wel exclusieve bevoegdheid van de gewesten, m.n. de belastingverminderingen voor beveiliging, voor onderhoud van beschermde monumenten, voor PWA- en dienstencheques, voor energiebesparende uitgaven in een woning, voor vernieuwing van een woning in een probleemwijk en van een sociale huurwoning (art. 5/5, § 4 bijzondere wet van 16 januari 1989). Het systeem is daardoor zeer complex en bijzonder onsamenhangend geworden.

AFDELING 3.

De fiscale bevoegdheid van de lokale besturen ten aanzien van de personenbelasting

Naast de gewesten hebben ook nog andere gedecentraliseerde besturen een bijzondere bevoegdheid ten aanzien van de personenbelasting.

Dat geldt in het bijzonder voor de gemeenten die overeenkomstig art. 465 WIB 92 over de bevoegdheid beschikken om een aanvullende gemeentebelasting op de personenbelasting te heffen. Thans heffen met uitzonderingen van de gemeenten De Panne, Knokke-Heist en Koksijde alle gemeenten een dergelijke aanvullende belasting.

DEEL II.

DE
BELASTINGPLICHT
IN HET KADER VAN
DE PERSONEN-
BELASTING

HOOFDSTUK 1.

ALGEMEEN

De belastingsubjecten van de personenbelasting zijn de **‘rijksinwoners’** (cf. art. 2 en 3 WIB 92). Rijksinwoners zijn natuurlijke personen die hun woonplaats in België hebben gevestigd of wanneer ze geen woonplaats hebben in België, de zetel van hun fortuin in België hebben gevestigd (cf. art. 2, § 1, 1° WIB 92).

Het is uit hoofde van het rijksinwonerschap dat de belastingplichten aan de personenbelasting zijn onderworpen. De nationaliteit van deze personen is ter zake van geen belang.

Zoals bepaalde Belgen niet de hoedanigheid van rijksinwoner hebben, zijn omgekeerd ook tal van personen van vreemde nationaliteit als Belgische rijksinwoners te beschouwen. Het begrip ‘rijksinwoner’ geeft gestalte aan de toepassing op de fysieke personen van het *‘vestigingscriterium’*. Als dusdanig is het de uiting van het territorialiteitsbeginsel t.a.v. het subject van de belasting. Dat houdt in dat een rechtssubject in België belastingplichtig is omdat zijn persoon binnen het Belgische territorium is gevestigd.

Het *‘rijksinwonerschap’* wordt door de Belgische wetgever niet alleen voor de personenbelasting als het subjectief aanknopingspunt gebruikt, maar ook voor de successierechten (cf. art. 1. W. Succ.).

De hoedanigheid van rijksinwoner moet bestaan wanneer het inkomen verwezenlijkt of geïnd wordt. T.a.v. de inkomstenbelastingen betekent dat dat een natuurlijk persoon alleen aan de personenbelasting onderworpen is voor de tijdspanne gedurende dewelke hij de hoedanigheid van rijksinwoner heeft. Inkomen verkregen vóór of na de periode waarin de genietter Belgisch rijksinwoner is, ontsnapt aan de Belgische personenbelasting. Het kan desgevallend wel aan de Belgische belasting van niet-inwoners onderworpen zijn indien de subjectieve ruimtelijke aanknopingsfactoren met deze belasting aanwezig zijn.

Het bepalen van de plaats van de ligging van de woonplaats en de zetel van fortuin is overigens niet enkel van belang om te bepalen of een natuurlijk persoon al dan niet als een belastingplichtige kan worden beschouwd. Het is door de gedeelde fiscale bevoegdheid met betrekking tot de personenbelasting ook van belang om te weten in welk gewest en in welke gemeente een natuurlijk persoon zijn woonplaats of zetel van fortuin heeft gevestigd (Rb. Gent 25 oktober 2011, *Fiscoloog*, afl. 1274, 12). De vraag over de woonplaats en de zetel van fortuin heeft dus niet enkel belang voor het bepalen van de belastingplicht zelf, maar ook om te bepalen welk gewest en welke gemeente ten aanzien van de belastingplichtige aanvullende belasting op de personenbelasting kunnen heffen. Om te bepalen welk gewest bevoegd is om ten aanzien van een bepaalde belastingplichtige aanvullende gewestbelasting te heffen wordt gekeken naar de plaats waar de belastingplichtige zijn fiscale woonplaats heeft gevestigd op 1 januari van het aanslagjaar (Ci.RH.331/633.424 van 7 juli 2014). Voor wat de gemeenten betreft, voorzien art. 465 e.v. WIB 92 niet in een bijzondere regel, maar de administratieve commentaren voorzien onder nr. 465/4 Com.IB/92 ook dat 1 januari van het aanslagjaar de peildatum is om te bepalen wie aanvullende gemeentebelasting op de personenbelasting is verschuldigd. Iedereen die op die datum zijn woonplaats of zetel van fortuin in de gemeente heeft gevestigd, zal aan de aanvullende gemeentebelasting worden onderworpen.

HOOFDSTUK 2.

HET BEGRIP 'RIJKSINWONER'

AFDELING 1.

De 'woonplaats' als hoofdcriterium voor het bepalen van het rijksinwonerschap

Het rijksinwonerschap concretiseert zich in zijn wettelijke omschrijving in twee elementen, nl. de **'woonplaats'** en de **'zetel van hun fortuin'**, met dien verstande dat het criterium van de woonplaats het hoofdcriterium is, en het criterium van de zetel van fortuin slechts wordt toegepast als de belastingplichtige geen woonplaats in België heeft. Het zijn bovendien feitelijke begrippen, die als dusdanig ook moeten worden bekeken (CI.RH.241/585.607 van 12 juli 2007).

De woonplaats is de plaats waar een natuurlijk persoon op effectieve en standvastige wijze verblijft en waar zijn gezins- en sociaal leven is gevestigd. In de rechtsleer is die fiscale woonplaats soms nogal plastisch omschreven. Voor Hauchamps (zoals geciteerd door Schreuder, E., *L'habitant du Royaume*, *Ann.not.* 1967, 24, nr. 40) bevindt zij zich "*là où une personne a sa femme, son chien, sa pipe et ses pantoufles*". In een oud arrest van het hof van beroep te Brussel van 30 november 1895 (*Rec.gén.enr.not.* 1895, nr. 12522) bevindt zij zich "*là où la personne a sa demeure, ses meubles, ses vins, son ménage, ses chevaux et ses voitures*".

De **'fiscale woonplaats'** is de plaats waarvan men zich niet verwijderd behalve met de bedoeling om er terug te keren. Desgevallend kan de verwijdering een langere tijd duren, maar zij blijft alleszins tijdelijk. De **'woonplaats'** van de belastingplichtige vertoont een karakter van bestendigheid dat zich essentieel in een feitelijke situatie vertolkt (Cass. 7 februari 1979, *Arr.Cass.* 1978-79, 651; Cass. 30 juni 1983, *Arr.Cass.* 1982-83, 1344). De bepaling van de fiscale woon-

plaats van de belastingplichtige vereist dan ook een feitelijke beoordeling. Een inschrijving in de bevolkingsregisters in het buitenland is op zich onvoldoende om te stellen dat een persoon geen Belgisch rijksinwoner meer zou kunnen zijn (Brussel 4 mei 1982, *FJF* 1982, 193). De administratie zal steeds aan de hand van feitelijke elementen moeten nagaan of een persoon zijn fiscale woonplaats in België heeft.

Zo oordeelde de rechtspraak bijvoorbeeld dat een belastingplichtige die werkt in Libië maar die de beschikking behoudt over een gehuurde woning in België waar hij, zonder ingeschreven te zijn in het bevolkingsregister, zijn vakanties doorbrengt en waar zijn twee kinderen verblijven, zijn fiscale woonplaats in België heeft (Bergen 17 februari 1995, *FJF* 1996, 5). Ook een belastingplichtige met een woonplaats en bankrekening in Israël, maar met een functie als bedrijfsleider in België, waardoor hij quasi permanent in België aanwezig is, werd aanzien als Belgisch rijksinwoner (Antwerpen 8 mei 2001, *Fiscoloog*, nr. 809, 9). Anderzijds stelde de rechtspraak dat een belastingplichtige die langdurig in verre landen is tewerkgesteld door een Belgische onderneming en die zich uit de bevolkingsregisters heeft laten schrappen, in België geen gezin heeft noch een woonst in eigendom of in huur, die geen bankrekening of enig belangencentrum in het land bezit, geen fiscale woonplaats in België meer heeft (Antwerpen 16 september 1986, *FJF* 1987, 168.). Ook een Spaanse ingezetene die in België een appartement huurt, het vruchtgebruik heeft van een weekendhuisje en een personenwagen bezit, is geen rijksinwoner (Antwerpen 20 juni 2000, *Fisc.Koer.* 2000, 386).

De 'woonplaats' waarnaar in art. 2, § 1, 1°, a WIB 92 wordt verwezen, onderscheidt zich van het begrip 'woonplaats' zoals dat in het burgerlijk en in het gerechtelijk recht voorkomt. In het fiscaal woonplaatsbegrip haalt het werkelijk wonen, een feitelijke situatie, de bovenhand. Bij het burgerrechtelijk begrip is het intentionele element, met name het voornemen in die plaats zijn hoofdverblijf te vestigen, primordiaal. Burgerrechtelijk heeft het voornemen voorrang op het feit, waarvoor de fiscale woonplaats het feit primeert op het voornemen. De woonplaats

zoals die in het gerechtelijk recht voorkomt kan zelfs uitsluitend gewild en fictief zijn wanneer een zogenaamde *'woonplaatskeuze'* gebeurt. Met dergelijke juridische fictie houdt het fiscaal recht echter geen rekening wanneer het erop aankomt het belastingsubject van de personenbelasting of de successierechten aan te duiden.

Oefening over rijksinwonerschap – Jeroen, een Belg werkzaam in een grote multinationale onderneming in Parijs, heeft een nieuwe job gevonden in België. Er zijn enkele vragen te stellen over zijn fiscale situatie en het fiscale criterium van het rijksinwonerschap:

- Wat is het belangrijkste criterium dat bepaalt of Jeroen als rijksinwoner zal worden beschouwd?
- Als Jeroen effectief als rijksinwoner zal worden beschouwd, zal hij in principe in België belast worden op zijn wereldwijde inkomen. Wat betekent dat, en zijn er afwijkingen mogelijk?
- Jeroen beschikt ook over een vakantiewoning in Spanje. Kan dat ertoe leiden dat hij toch niet als rijksinwoner zou worden beschouwd? Waar betaalt Jeroen belastingen op die vakantie-woning?
- Jeroen besluit de job in België niet te aanvaarden en in Frankrijk te blijven wonen. Wel investeert hij via een Belgische bankrekening in aandelen, die worden beheerd door een Belgische vermogens-beheerder. Heeft dat een invloed op het rijksinwonerschap van Jeroen?

Scan de QR-code om deze oefening op te lossen.

AFDELING 2.

De *'zetel van fortuin'* als ondergeschikt criterium voor het bepalen van het rijksinwonerschap

Voorbeeld – Wanneer een persoon niet wordt geacht zijn fiscale woonplaats in België te hebben, kan die toch als rijksinwoner worden beschouwd op voorwaarde dat die zijn zetel van fortuin in België heeft. Hieronder worden een aantal situaties geschetst waarin zou kunnen worden aangenomen dat een persoon als fiscaal rijksinwoner kan worden beschouwd die zijn/haar zetel van fortuin heeft in België.

1. Een werknemer met vast dienstverband in België. In dat geval bevinden het belangrijkste inkomen en de economische bindingen zich in België.
2. Als iemand een eigen bedrijf heeft in België en daar het grootste deel van zijn zakelijke activiteiten uitvoert, wordt de zetel van het fortuin doorgaans ook geacht in België te zijn gelegen.
3. Vastgoedbezit in België: het bezitten van onroerend goed in België, zoals een huis of appartement, kan een indicatie zijn dat de zetel van fortuin zich in België bevindt.
4. Familie-erfgoed en financiële belangen: het hebben van belangrijke financiële investeringen, erfenissen of zakelijke belangen in België kan eveneens een rol spelen bij de beoordeling van de zetel van het fortuin.
5. Bankrekeningen en financiële activa: het hebben van bankrekeningen, beleggingsportefeuilles of andere financiële activa in België kan een aanwijzing zijn dat de zetel van het fortuin hier ligt.

Met de zesde staatshervorming werd het criterium 'zetel van fortuin' ondergeschikt aan het hoofdcriterium van de 'woonplaats' (cf. art. 2, § 1, 1°, a WIB 92). Dat is het gevolg van de gewestelijke bevoegdheid ten aanzien van de personenbelasting. Om fiscale discussies te vermijden wanneer een belastingplichtige zijn woonplaats zou hebben in het ene gewest en zijn zetel van fortuin in een ander gewest, werd beslist om het criterium van de zetel van fortuin ondergeschikt te

maken aan dat van de woonplaats. Dat heeft tot gevolg dat het criterium van de zetel van fortuin pas een rol gaat spelen als de belastingplichtige geen woonplaats (meer) heeft op het Belgisch grondgebied.

De zetel van fortuin is de plaats van waaruit het vermogen of het fortuin wordt beheerd en die uiteraard door een zekere eenheid wordt gekenmerkt (Cass. 15 november 1990, *RW* 1990-91, 1031). Het is niet de plaats van de materiële ligging, de *situs* van de vermogensbestanddelen, maar wel de plaats van de werkelijke leiding van de zaken van een persoon. De zetel van fortuin viseert het economisch zwaartepunt van het subject. Voor personen met een substantiële beroepsbedrijvigheid (bv. een werknemer, een ambtenaar, een bestuurder van vennootschappen, een handelaar, enz.) ligt dat economisch zwaartepunt, *normaliter* daar waar die bedrijvigheid wordt uitgeoefend. Uiteraard moet dit zetelconcept afgewogen worden in functie van de verschillende componenten van het vermogen van een persoon en van hun onderlinge belang. Ook dat is essentieel een feitenkwestie.

Zo stelde de rechtspraak bijvoorbeeld dat van een belastingplichtige die in België een bankrekening heeft, zich persoonlijk en herhaaldelijk aan de loketten van de bank heeft aangeboden en als vennoot is opgetreden bij de oprichting in België van een bvba, mag worden gezegd dat hij in België zijn zetel van fortuin heeft (Luik 7 oktober 1987, *FJF* 1988, 6).

Anderzijds stelde de rechtspraak dat een jonge werknemer die in België in de bevolkingsregisters was ingeschreven maar reeds sinds enkele jaren in Zuid-Amerika werkt, zijn zetel van fortuin in het buitenland heeft gevestigd (Brussel 11 december 1998, *Fisk.Koer.* 1999, 258). Hetzelfde geldt voor de belastingplichtige die ten gevolge van een feitelijke scheiding in Frankrijk gaat wonen maar verder zijn loon in België laat storten en zijn banktransacties in België verricht (Bergen 7 mei 2002, niet gepubliceerd).

AFDELING 3.

Het vermoeden van rijksinwonerschap

Om te bepalen of een natuurlijk persoon al dan niet de hoedanigheid van rijksinwoner bezit, moet rekening worden gehouden met een geheel van feitelijke gegevens en omstandigheden waarvan de administratie niet altijd duidelijk weet heeft. Om deze moeilijkheid voor de fiscus te ondervangen werden in het WIB twee wettelijk vermoedens opgenomen op grond waarvan de fiscus het bewijs van het rijksinwonerschap kan leveren.

Art. 2, § 1, 1°, d, tweede lid WIB 92 voorziet in eerste instantie dat een persoon die in het rijksregister der natuurlijke personen is ingeschreven geacht wordt in België zijn woonplaats of de zetel van zijn fortuin te hebben gevestigd. Zo stelde de rechtspraak dat een belastingplichtige die voor twee jaar naar de VS trekt om te studeren maar in het rijksregister blijft ingeschreven, geacht wordt Belgisch rijksinwoner te zijn (Luik, 4 oktober 2000, *FJF*, 2001, 173). Het gaat hier om een weerlegbaar vermoeden zodat een tegenbewijs is toegelaten. Dat impliceert dat de belastingplichtige die dit vermoeden wil ontkrachten aan de administratie alle concrete omstandigheden zal moeten meedelen waaruit volgens hem blijkt dat hij niet aan de wettelijke voorwaarden inzake rijksinwonerschap voldoet.

Zo erkende het hof van beroep van Antwerpen in een arrest van 26 februari 2002 dat een persoon die in België in het rijksregister is ingeschreven, toch niet als Belgisch rijksinwoner moet worden beschouwd omdat hij in de VS werkzaam is, aldaar aan de inkomstenbelasting onderworpen is en daar ook effectief verblijft (Antwerpen 26 februari 2002, *Fiscoloog* 2002, nr. 845, p. 9). Het hof van beroep van Brussel volgde in een arrest van 11 december 1998 eenzelfde redenering. De administratie vestigt voor aanslagjaar 1988 een aanslag in de personenbelasting, ervan uitgaande dat de belastingplichtige (een jonge landbouwkundige) een rijksinwoner is en steunt zich daarvoor op het feit dat de belastingplichtige een aangifte in de personenbelasting had ingediend en nog ingeschreven stond in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente. De belastingplichtige weet evenwel het hof van beroep te Brussel ervan te overtuigen dat hij geen rijksinwoner is, aangezien hij reeds jaren in Costa Rica woont en werkt. Het hof

stelt dat men ervan uit mag gaan dat het fortuin van een jonge intellectueel die geen onroerende eigendommen heeft, voornamelijk bestaat uit zijn arbeid en de inkomsten daarvan. De plaats waar hij die inkomsten verwerft, beheert en uitgeeft, *in casu* Costa Rica, moet dan ook beschouwd worden als de zetel van fortuin (Brussel 11 december 1998, *FJF*, No. 200/11).

Daarnaast voorziet art. 2, § 1, 1°, d, derde lid WIB 92 t.a.v. echtgenoten en wettelijk samenwonenden dat de fiscale woonplaats wordt bepaald door de plaats waar het gezin is gevestigd. Dat is de plaats waar de woning van het gezin is gevestigd of met andere woorden de plaats waar zich het centrum van het gezinsleven of van de huishoudelijke belangen bevindt. De man die gedurende jaren in het buitenland werkt doch de rest van zijn gezin in zijn bestaande woning in België achterlaat, is dan ook nog steeds als rijksinwoner te beschouwen, tenminste zolang geen *feitelijke scheiding* tot stand komt. In geval van huwelijk of wettelijke samenwoning hebben beide partners dus steeds hetzelfde fiscaal statuut en worden ze beiden onderworpen aan de personenbelasting indien het centrum van het gezinsleven in België is te situeren. Het vermoeden van art. 2, § 1, 1°, d, derde lid WIB 92 is een onweerlegbaar vermoeden. Deze regel is wel niet van toepassing wanneer gehuwden en wettelijk samenwonenden afzonderlijk aan de personenbelasting worden onderworpen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor het jaar van het huwelijk of de verklaring van wettelijke samenwoning zelf en vanaf het jaar volgend op een feitelijke scheiding (zie *infra*).

HOOFDSTUK 3.

UITBREIDINGEN EN CORRELATIEVE BEPERKINGEN VAN DE SUBJECTIEVE WERKINGSSFEER VAN DE PERSONENBELASTING

AFDELING 1.

Belgische overheidsvertegenwoordigers in het buitenland (uitbreiding)

Art. 2, § 1, 1°, b WIB 92 bepaalt dat Belgische diplomatieke agenten evenals de Belgische consulaire beroepsambtenaren die in het buitenland geaccrediteerd zijn, als rijksinwoners moeten worden beschouwd. Dat geldt eveneens voor hun inwonende gezinsleden. Niettegenstaande een vaak jarenlang verblijf in het buitenland blijven zij toch ononderbroken aan de personenbelasting onderworpen. Deze uitbreiding van het concept ‘rijksinwoner’ is alleen op de *professionele* diplomatieke en consulaire agenten van toepassing. De honoraire consuls zijn er dan ook van uitgesloten. De *ratio* van deze uitbreidingsbepaling is te vinden in de bekommernis deze diplomaten, die in het buitenland reeds van belasting zijn vrijgesteld op grond van de diplomatieke immuniteiten, niet aan elke vorm van belasting te laten ontsnappen.

Ook andere leden dan eigenlijke diplomaten en consuls van diplomatieke zendingen en consulaire posten in het buitenland worden als rijksinwoners beschouwd (cf. art. 2, § 2, 1°, c WIB 92). Het betreft o.m. het administratief en

technisch personeel van Belgische ambassades en consulaten. Dat geldt eveneens voor hun inwonende gezinsleden.

Andere ambtenaren, vertegenwoordigers en afgevaardigden van de Belgische Staat of van een van de staatkundige onderdelen daarvan of van een Belgisch publiekrechtelijk lichaam die de Belgische nationaliteit bezitten en hun werkzaamheden buitenslands uitoefenen in een land waar zij niet duurzaam verblijf houden, worden eveneens als Belgische rijksinwoners beschouwd (cf. art. 2, § 1, 2°, d WIB 92). Een voorbeeld daarvan zijn de Belgische militairen die in het buitenland op missie worden gestuurd. Die blijven het statuut van Belgisch rijksinwoner behouden.

AFDELING 2.

Buitenlandse overheidsvertegenwoordigers in België (beperking)

Voorbeeld – Jan Würst is benoemd tot ambassadeur van Duitsland en is werkzaam in de Duitse ambassade in Brussel. Op basis van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer van 1961 en het daaruit voortvloeiende Protocol, geniet hij als ambassadeur van diplomatieke immuniteit en privileges. Dat zorgt voor een vrijstelling van de Belgische personenbelasting, aangezien hij wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van Duitsland.

Zoals Belgische diplomatieke en consulaire agenten die in het buitenland verblijven, nog beschouwd worden als Belgisch rijksinwoner, worden omgekeerd buitenlandse diplomaten en consulaire beroepsambtenaren die in België geaccrediteerd zijn en hier verblijven, door de Belgische fiscale wetgever niet aan de personenbelasting onderworpen. Hun inwonende gezinsleden worden eveneens expliciet als niet-inwoner aangemerkt. De regeling geldt voor de eigenlijke diplomaten en de consulaire agenten van beroep. Ereconsuls kunnen hun status dus niet gebruiken om aan de Belgische personenbelasting te ontsnappen (cf. art. 4, 1° WIB 92).

Op voorwaarde van wederkerigheid zijn de andere leden van buitenlandse diplomatieke zendingen en consulaire posten in België, alsook hun inwonende gezinsleden niet aan de Belgische personenbelasting onderworpen indien zij de Belgische nationaliteit niet bezitten of geen duurzaam verblijf houden in België. Die personen beschikken niet over het diplomatiek statuut. Het betreft o.m. het technisch en administratief personeel van ambassades en consulaten (cf. art. 4, 2° WIB 92).

Ambtenaren en afgevaardigden van vreemde staten, of van staatkundige onderdelen daarvan (bv. Quebec) of van een buitenslands publiekrechtelijk lichaam (bv. buitenlandse scholen en culturele instellingen) zijn op voorwaarde van wederkerigheid evenmin aan de Belgische personenbelasting onderworpen indien zij niet de Belgische nationaliteit bezitten of niet duurzaam verblijf houden in België en hun diensten niet verstrekken in het kader van enig handels- of nijverheidsbedrijf (cf. art. 4, 3° WIB 92).

AFDELING 3.

Personen ingeschreven in het wachtregister

Voorbeeld – Mohammed Hassan is een Syrische asielzoeker die naar België is gevlucht vanwege de oorlog in zijn thuisland. Nadat hij zijn asielaanvraag heeft ingediend, wordt hij ingeschreven in het wachtregister van België. In afwachting van de behandeling van en de uitspraak over zijn asielaanvraag werkt hij deeltijds als magazijnier in een grootwarenhuis. Zolang hij niet wordt erkend als vluchteling is Mohammed geen rijksinwoner die aan de Belgische personenbelasting onderworpen is.

De natuurlijke personen die zijn ingeschreven in het wachtregister overeenkomstig art. 1, § 1, eerste lid, 2° van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, zijn eveneens geen rijksinwoner

(cf. art. 4, 4° WIB 92). Het wachtregister is een onderdeel van het rijksregister waarin asielzoekers worden ingeschreven tot over hun aanvraag wordt beslist. Zodra zij erkend zijn als vluchteling, worden zij wel beschouwd als Belgisch rijksinwoner (zie ook Circ. 2017/C/37).

In art. 4, 4° WIB 92 wordt wel voorzien in twee uitzonderingen. Asielzoekers die vóór hun komst naar België al hun ‘zetel van fortuin’ in België hadden, worden wel als rijksinwoner beschouwd. Ook asielzoekers die gehuwd zijn of wettelijk samenwonen met een rijksinwoner, verkrijgen het statuut van rijksinwoner. De uitzondering voor echtgenoten geldt dan weer niet in de gevallen waarin geen gemeenschappelijke aanslag wordt gevestigd, zoals voor het jaar van huwelijk of van de verklaring van wettelijke samenwoning.

AFDELING 4.

Ambtenaren en vertegenwoordigers bij bepaalde internationale organisaties

Ambtenaren en vertegenwoordigers bij bepaalde internationale organisaties worden geacht hun woonplaats fiscaal te behouden in hun land van oorsprong. Daarenboven zijn de vergoedingen die zij verkrijgen uit hoofde van hun functie, meestal van elke belasting vrijgesteld. De fiscale voorrechten en immuniteiten die aldus worden toegekend vinden hun grondslag niet in het Wetboek Inkomstenbelastingen, maar wel in het Handvest van deze organisatie en in de in uitvoering daarvan afgesloten verdragen. Door lid te worden van deze organisaties heeft België het subjectieve en objectieve toepassingsveld van de personenbelasting dan ook beperkt. De meest bekende organisaties die deze bijzondere regelingen kunnen invoeren zijn de VN en zijn gespecialiseerde instellingen (Unesco, FAO, ILO enz.), evenals de EU en de NAVO.

Concreet houden deze regelingen in dat de Belgische rijksinwoners die bv. bij de VN in dienst treden en in Genève zullen worden tewerkgesteld, voor de Belgische fiscus rijksinwoners blijven zodat zij aan personenbelasting onderworpen

zijn. De bezoldigingen en vergoedingen die zij uit hoofde van deze functies verkrijgen, blijven nochtans van Belgische belasting vrijgesteld en zijn overigens evenmin in Zwitserland belastbaar. Deze fiscale regeling is dan ook veel gunstiger dan die waaraan de diplomaten of ambtenaren in Belgische dienst die in het buitenland gestationeerd zijn, onderworpen zijn. De Belgische ambassadeur in Zwitserland wordt weliswaar eveneens als Belgisch rijksinwoner beschouwd, zoals dat voor de VN-ambtenaar het geval is. In tegenstelling tot deze laatste, blijft de Belgische ambassadeur in België op zijn wedde belast.

Vreemde ambtenaren die in België worden tewerkgesteld door een internationale organisatie waarvan België lid is, worden geacht hun vreemde woonplaats te behouden niettegenstaande hun vaak duurzame verblijf in België. Zij worden niet als Belgisch rijksinwoner beschouwd. Bijgevolg zijn zij niet in de Belgische personenbelasting belastbaar. Voor zover zij Belgische inkomsten genieten, worden zij aan de Belgische belasting van de niet-inwoners onderworpen. De vergoedingen die deze internationale ambtenaren uit hoofde van hun functie genieten, zijn evenwel op grond van het *Handvest* van deze organisatie van belasting – ook Belgische – vrijgesteld. Voor de EU-ambtenaren moet er echter op gewezen worden dat hun vergoeding aan een EU-heffing onderworpen is, die echter zeer laag blijft in vergelijking met de belastingdruk waaraan dergelijke inkomens in België of in het thuisland van die ambtenaar zouden onderhevig zijn.

De regel uit de zetelverdragen van internationale organisaties volgens dewelke de fiscale woonplaats in het land van oorsprong behouden blijft, wordt aangeduid als de **‘exceptie van fiscale woonplaats’**. Deze *‘exceptie van fiscale woonplaats’* wordt toegepast, niet alleen tegenover de ambtenaar zelf, maar ook t.a.v. zijn echtgenoot/echtgenote en zijn andere gezinsleden. Deze uitbreiding van het bijzonder belastingregime naar de gezinsleden toe, geldt echter alleen voor zover zij geen eigen activiteit in het land ontwikkelen. Is de echtgenoot wel beroepsmatig in België actief en anderszins dan voor een internationale organisatie, dan wordt die echtgenoot wel als rijksinwoner beschouwd en aan de personenbelasting onderworpen, ook al blijft de echtgenoot/ambtenaar de *‘exceptie van fiscale woonplaats’* genieten. Dat betekent dat er geen samenvoeging van inkomsten zal zijn. Elk van de echtgenoten kan dus aan een verschillende Belgische inkomstenbelasting onderworpen zijn.

Ook t.a.v. een aantal internationale organisaties waarvan België zelf geen lid is, maar die in het land een vertegenwoordiging hebben, kan door zetelakkoorden soms in fiscale vrijstellingen voorzien worden. Het betreft internationale verdragen tussen België en die internationale organisatie, waarin meestal ook wordt bepaald dat de personeelsleden die deze organisatie in België tewerkstelt een aantal diplomatieke vrijstellingen genieten zoals inzake personenbelasting.

AFDELING 5.

Bijzondere gevallen (afwijkende regelingen zonder expliciete wettelijke basis)

§ 1. Bepaalde Belgische loontrekkers in het buitenland

T.a.v. Belgische loontrekkers die in opdracht in het buitenland verblijven (bv. ontwikkelingshulpers van het Rode Kruis en Artsen zonder Grenzen en werknemers van privébedrijven) is het niet altijd gemakkelijk te bepalen of zij nog de hoedanigheid van rijksinwoner behouden. De fiscale situatie van dergelijke personen die in buiten Europa gelegen landen verblijven waarmee geen dubbelbelastingovereenkomst werd gesloten, maakt het voorwerp uit van een administratieve circulaire (cf. Circ. Ci. Rh 241/424.903, 5 maart 1992, *Bull. Bel.* 1992, 1151-1171). Deze circulaire geeft een aantal vuistregels om na te gaan of Belgische werknemers die in het buitenland zijn tewerkgesteld, al dan niet nog als rijksinwoner moeten worden beschouwd. Daaruit blijkt een nogal aparte visie op het rijksinwonerschap wanneer de administratie voorschrijft dat 24 maanden verblijf op een vaste plaats in het buitenland als een minimumtermijn moet gelden om te besluiten dat een Belgisch rijksinwoner zijn werkelijke woonplaats naar het buitenland heeft overgebracht.

Noteer trouwens dat deze circulaire niet alleen de subjectieve belastingplicht van deze loontrekkers tot voorwerp heeft, maar ook de bepaling van de voor hen te belasten grondslag.

§ 2. Buitenlandse kaders

Overeenkomstig de administratieve circulaire van 8 augustus 1983 (*Bull. Bel.* 1983, 2061) en 3 januari 1996 (*Bull. Bell.*, 1996, 207) konden bepaalde buitenlandse kaders als niet-rijksinwoners worden beschouwd, ook al heeft hun verblijf in België een karakter van een zekere standvastigheid. Dit bijzondere fiscaal regime van de buitenlandse kaders was een controversiële zaak die vanwege haar gunstkarakter niet door iedereen zonder meer werd aanvaard. De programmawet van 27 december 2021 (*BS* 31 december 2021) heeft een einde gesteld aan die bekritiseerde praktijk en een wettelijk kader ingevoerd voor inkomende belastingplichtigen en onderzoekers.

Het belastingstelsel voor buitenlandse kaderleden en specialisten werd vervangen door een specifiek belastingstelsel voor ingekomen belastingplichtigen en onderzoekers. Het stelsel voor buitenlandse kaderleden en specialisten doofde volledig uit tegen 31 december 2023 en werd derhalve voor het laatst gebruikt voor de aangifte aanslagjaar 2024.

Om in aanmerking te komen voor het nieuwe bijzondere belastingstelsel voor ingekomen belastingplichtigen moeten werknemers en bedrijfsleiders voldoen aan volgende voorwaarden:

- › De medewerker wordt buiten België angeworven door een onderneming die is ingeschreven in de KBO.
- › De medewerker moet een brutojaarloon van 75.000 euro of meer ontvangen.
- › De medewerker mag de laatste vijf jaren voor de aanwerving niet onderworpen geweest zijn aan de Belgische inkomstenbelastingen of op minder dan 150 km van de Belgische grens gewoond hebben.

Het bijzonder belastingstelsel voor ingekomen onderzoekers is van toepassing indien bepaalde diploma's of beroepservaring kunnen worden voorgelegd. De onderzoeker moet werkzaam zijn binnen een laboratorium of een onderneming die een of meerdere programma's inzake O&O voert.

- › In tegenstelling tot voor het bijzondere belastingstelsel voor ingekomen belastingplichtigen geldt geen minimale loonvereiste. Bedrijfsleiders worden uitgesloten van dit stelsel.
Het voordeel van beide stelsels is dat 30% van het loon van de medewerker met een maximum van 90.000 euro per jaar zal aanzien worden als kost eigen aan de werkgever. Ook bepaalde uitzonderlijke uitgaven, zoals een verhuis, kunnen belastingvrij vergoed worden door de werkgever boven deze grens van 90.000 euro.
Het nieuwe stelsel geldt voor een periode van vijf jaar en kan drie keer worden verlengd met telkens één jaar. Daartoe moet elk jaar een nieuwe aanvraag worden ingediend.
De expat moet een aanvraag indienen binnen een termijn van drie maanden vanaf de datum dat zijn activiteit aanvangt in België.
Bovendien moet de werkgever elk jaar uiterlijk op 31 januari de lijst bezorgen van al zijn werknemers en bedrijfsleiders die tijdens het afgelopen jaar onder het bijzonder belastingstelsel vielen.

Scan de QR-code om deze oefening op te lossen.

Pro memorie: Het overgangsregime

Tot eind 2023 was er een overgangsregeling van toepassing. Belastingplichtigen die minder dan vijf jaar het vorige bijzonder aanslagstelsel hebben genoten, konden opteren voor het nieuwe stelsel als ze bij hun aankomst in België al voldeden aan de toepassingsvoorwaarden van het nieuwe stelsel. De opt-inaanvraag moest uiterlijk op 31 juli 2022 worden ingediend.

In die situaties werd de maximale toepassingsduur van het nieuwe stelsel verminderd met de periode waarin de persoon al het vorige stelsel had genoten.

Expats die al langer dan vijf jaar in België verbleven of niet voldeden aan de toepassingsvoorwaarden van het nieuwe stelsel, konden het vorige stelsel blijven genieten tot 31 december 2023. Dit betekent dat ze sinds 1 januari 2024 als Belgische fiscaal inwoners beschouwd worden. (Zie onder meer Circulaire 2022/C/9 over de opheffing van het bijzonder aanslagstelsel voor sommige buitenlandse kaderleden; Circulaire 2023/C/6 van 4 januari 2023 over het bijzonder belastingstelsel voor ingekomen belastingplichtigen en het bijzonder belastingstelsel voor ingekomen onderzoekers; en Circulaire 2022/C/47 van 6 mei 2022 over de regeling houdende de invoering van een bijzonder belastingstelsel voor ingekomen belastingplichtigen en ingekomen onderzoekers.)

HOOFDSTUK 4.

DE 'OPRICHTER VAN EEN JURIDISCHE CONSTRUCTIE' ALS BELASTINGPLICHTIGE IN DE PERSONENBELASTING

Met de programmawet van 10 augustus 2015 (BS 18 augustus 2015) heeft de wetgever ook een '**doorkijkbelasting**' in ons rechtstelsel ingevoerd. Deze belasting is gemeenzaam bekend geraakt onder de benaming 'Kaaimantaks'. Deze belasting is van toepassing op de roerende inkomsten van juridische constructies zoals vermeld in art. 2, § 1, 13° WIB 92, en geldt voor inkomsten en uitkeringen verkregen vanaf 1 januari 2015.

De bedoeling van de Kaaimantaks is om de inkomsten van bepaalde juridische constructies die gelegen zijn in 'belastingparadijzen' alsnog aan belasting te onderwerpen, niet bij de constructie zelf, maar wel bij de rijksinwoner die oprichter is van deze constructie. Vandaar de term 'doorkijkbelasting'. (Cf. art. 5/1 WIB 92) De doorkijkbelasting houdt dus in dat de fiscus de inkomsten van de constructie belast alsof de constructie niet bestaat en de oprichter de inkomsten dus zelf rechtstreeks heeft ontvangen.

Voor de toepassing van de Kaaimantaks worden drie types van juridische constructies onderscheiden:

1. Een rechtsverhouding die door een rechtshandeling van de oprichter of door een rechterlijke beslissing in het leven wordt geroepen, waarbij goederen of rechten onder de macht van een beheerder worden gebracht om ze te besturen ten behoeve van een of meerdere begunstigten of voor een bepaald doel. Hiermee worden trusts en fiduciaire verhoudingen bedoeld.
2. Juridische entiteiten die in het land waar zij zijn gevestigd, ofwel niet aan een inkomstenbelasting zijn onderworpen, ofwel tegen een aanzienlijk gunstigere belastingregeling zijn onderworpen dan in België. Voor deze tweede categorie van constructies wordt de 15%-grens als basis genomen.
De Kaaimantaks is dus niet van toepassing indien wordt aangetoond dat de constructie zelf onderworpen is aan een (buitenlandse) inkomstenbelasting die ten minste 15% bedraagt van het belastbaar inkomen van de constructie, vastgesteld overeenkomstig de Belgische regels.
3. Ook overeenkomsten waarbij een juridische constructie van de eerste of tweede categorie wordt ingebracht in ruil voor de uitbetaling of uitkering van de ingebrachte activa, aandelen of rechten of van de tegenwaarde ervan in de loop van het contract of bij afloop ervan worden beoogd. Hetzelfde geldt voor overeenkomsten waarbij premies worden betaald om te beleggen in een juridische constructie van de eerste of tweede categorie.

De Kaaimantaks viseert ook de zogenaamde dubbelstructuren, waarbij moeder-dochterconstructies worden opgezet of een keten van constructies. De inkomsten uit de keten van constructies moeten worden 'geconsolideerd' en worden belast in hoofde van de oprichter van de eerste 'moederconstructie' in de keten.